
F ó r u m a r c h i v á r o v

Pád totality, úsilie občanov o získanie slobody, nezávislosti a demokracie v plnej miere zasiahli aj pospolitosť archivárov na Slovensku. Už v začiatkoch obrodného procesu sa sformovala Spoločnosť slovenských archivárov, ktorá postupne preberá množstvo úloh odborného, sociálneho, výchovného a kultúrneho charakteru. Spoločnosť sa chce stať nielen oponentom oficiálnych riadiacich štruktúr archívov a archívnictva na Slovensku, zástancom práv svojich členov, ale aj partnerom týchto štruktúr, spolutvorcom a formovateľom slovenského archívnictva ako významného odvetvia spoločnosti v starostlivosti o kultúrne dedičstvo národa. Činnosť Spoločnosti slovenských archivárov je iba na začiatku svojej aktivity. Má však dobré predpoklady rozvinúť svoju prácu, má svoje volené orgány a členstvo, ktoré sa postupne dopĺňa, má schválené stanovky a je registrovaná Ministerstvom vnútra SR. Dohodli sme sa, že valné zhromaždenie sa zide raz za dva roky, v prípade potreby aj častejšie. V zámeroch Spoločnosti sú odborné, vedecké i spoločenské podujatia. Východisková situácia nám predbežne neumožňuje veľkorysú aktivitu celého členstva. Aktívne pracuje zatiaľ iba výbor Spoločnosti a jeho predsedníctvo, čo je však málo. Málo najmä preto, že väčšina členov Spoločnosti o tejto aktivite nevie nič. Preto sa viacerým členom vidí, že Spoločnosť slovenských archivárov po počiatočnej aktivite trocha zadriemala. Chýbajú informácie, chýba nám stretávanie sa. Archivári aj v minulosti trpeli na

V dnešnom čase sa tieto nedostatky pociťujú znásobene. Zmeny v spoločnosti pokračujú rýchlym tempom na každom úseku. Nie je žiadateľné, aby sme v oblasti archívniectva zaostávali iba preto, že nám chýba vzájomné prepojenie, dobrá a včasná informovanosť. Chýbajú aj informácie o činnosti Vedeckej archívnej rady a ďalších rád a komisií pôsobiacich v archívniectve. Neinformovanosť a izolácia spôsobujú zbytočné ťažkosti a nedorozumenia. Snaha o preklopenie izolovanosti a neinformovanosti nás viedli k zámeru vydávať informačný bulletin, Fórum archívárov, ktorého prvé číslo máte pred sebou. Fórum archívárov chce vyplniť medzeru v poskytovaní informácií. V našom záujme je, aby archívy netvorili osihotené ostrovy, ale kultúrne spoločenstvá vzdelaných, dobre informovaných a výkonných osobností. Máme síce naše odborné periodikum Slovenskú archivistiku, ale ona má iné poslanie a zameranie. Konečne ani periodicitu dvoch čísiel do roka neumožňuje Slovenskej archivistike plniť funkciu včasného informátora. Fórum archívárov si stavia cieľ byť dobrým a pohotovým informátorom, ktorý raz mesačne (10 ráz do roka) prinesie informácie, správy, oznamy a postrehy zo života Spoločnosti slovenských archívárov, zo života a práce archívárov a diania v archívoch. Bude informovať o tom, čo sa vykonalo v Spoločnosti aj v jej orgánoch, na pôde Odboru archívniectva MV SR, v Štátnom ústrednom archíve SR, v ďalších archívoch a v poradných orgánoch, na Katedre slovenských dejín, českých dejín a archívniectva FFUK. Fórum archívárov bude pripravovať redakcia zložená z pracovníkov ŠÚA SR, členov Spoločnosti, ako aj ďalších spolupracovníkov z jednotlivých regiónov Slovenska. Očakávame príspevky od pracovníkov archívov všetkých typov. Nemusia to byť iba správy, informácie a oznamy, ale aj postrehy, názory, námety a návrhy na širokú škálu problémov archívniectva, archívov i archívárov. Ide nám o jednoduchý, finančne a technicky nenáročný pro-

jekt, ktorého zrod uvítalo a podporilo aj vedenie Odboru archívnictva MV SR a ŠÚA SR. Dúfame, že náš projekt sa stretne s pochopením a záujmom všetkých pracovníkov archívov.

Okrem aktuálnych informácií, správ a oznamov, bude Fórum archívárov uverejňovať aj kratšie články a úvahy na aktuálne témy. Pracovníkov archívov dnes bytostne zaujíma otázka, aký bude ďalší osud slovenských archívov, zaradenie archívnictva v systéme štátnej moci a správy. Taktiež otázka organizácie archívov štátnych i neštátnych, najmä v súvislosti s organizáciou miestnej správy a samosprávy a v súvislosti s privatizáciou. Zaujímajú nás otázky legislatívnej úpravy archívnictva, ako aj legislatívne úpravy správy písomností (record management, spisová služba). Uvedomujeme si, že spisová služba nemá na Slovenskú svojho gazdu. Čo je veľký nedostatok štátnej správy. Archívy, najmä archívy štátne, či národné, nemajú suplovať úlohy inštitúcií štátnej správy. V súčasnej etape prechodu k demokracii, k právnenému štátu, si opätovne kladíme otázky zásadného významu a hľadáme na ne primerané odpovede. Čo je archív? Je archív národnou kultúrnou inštitúciou, alebo iba príveskom úradu, zberným strediskom starých nepotrebných písomností? Čo je archívny dokument? Je súčasťou kultúrneho bohatstva národa, alebo iba bezcenným zdrapom úradného papiera? Aktuálna je to otázka najmä dnes, keď prepĺňame naše archívy papierovým balastom bez výberu a hodnotenia. Kto a čo sú archívári a aké je ich zaradenie v spoločnosti? Nechceme sa azda považovať za druidov, či mankurtov, ktorí ani nevedia odkiaľ prišli, kde sa nachádzajú a kam smerujú. To azda nie! Ale ak nie,

tak si musíme zreteľne objasniť naše postavenie. Musíme skúmať našu identitu a identitu archívov. Veď nielen ochraňujeme ale aj spoluvytvárame súčasť národného kultúrneho bohatstva. Domnievame sa, že odpovede na načrtnuté otázky môžeme v skromnej miere prinášať aj v našom fóre archivárov.

Elo Rákoš

Z činnosti Spoločnosti slovenských archivárov

Zárodkom vzniku Spoločnosti slovenských archivárov bola iniciatíva fóra archivárov z prvej polovice decembra 1989 a celoslovenského stretnutia slovenských archivárov v zasadacej sieni ŠÚA SR 21.12.1989.

Spoločnosť sa ustanovila na zakladajúcom valnom zhromaždení 4. apríla 1990. Prijali sa stanovy, bol zvolený predseda SSA, výbor SSA a revízna komisia. Výbor SSA pracuje v zložení: Elemír Rákoš, predseda, Veronika Nováková, podpredsedníčka, František Palko, tajomník, Jozef. Klačka, hospodár, Ladislav Vrteľ, Ján Dubovský, Jana Marantová, Juraaj Roháč a Peter Zoričák. Revíznu komisiu tvoria: Jozef Hanus, Ján Šulavík, František Žifčák. Michal Kúšik bol zvolený čestným predsedom Spoločnosti.

Do SSA sa prihlásilo 260 pracovníkov archívov, iných príbuzných pracovísk a inštitúcií, ktorí sa však stanú právoplatnými členmi až po zaplatení zápisného (50.- Kčs) a členského (50.- Kčs). Ako právny subjekt SSA zaregistrovalo MV SR dňa 26.4.1990 a súčasne schválilo aj stanovy Spoločnosti. Valné zhromaždenie prijalo aj správu Rehabilitačnej komisie, zostavenej na decembrovom zhromaždení, ktorá pracovala v zložení: Lýdia Kamencová, Iven Chalupecký,

Bohumír Kostický, Dárius Rusnák, Juraj Špiritza.

Na zakladajúcom valnom zhromaždení boli prítomní i zástupcovia českého archívnictva p. Charous a p. Helešicová. Podobne na valnom zhromaždení Českej archívnej spoločnosti dňa 4.5.1990 sa zúčastnil E. Rákoš, P. Kartous a F. Palko.

Výbor Spoločnosti sa zišiel na svojom zasadaní dosiaľ trikrát. Dňa 4.4.1990 po skončení valného zhromaždenia si novozvolení funkcionári rozdelili posty a stanovili úlohy pre najbližšie obdobie. Patrila medzi ne registrácia SSA, redakcia stanov a ich predloženie MV SR, založenie bankového účtu, vyhotovenie pečiatky, spolupráca na príprave sympózia SHS a ďalšie.

Na schôdzi konanej dňa 28.5.1990 rokoval výbor SSA o aktuálnych otázkach Spoločnosti (registrácia a schválenie stanov, členstvo v Spoločnosti a platby, správa o účasti na valnom zhromaždení Českej archívnej spoločnosti, poverenie F. Žifčáka spoluorganizovaním sympózia o paleografii).

Stretnutie 26. septembra 1990 konštatovalo stav účtu a počet archívárov, ktorí sa stali právoplatnými členmi SSA. Je to 112 kolegov a kolegýň. Výbor SSA zároveň schválil zázpisnicu z valného zasadania 4.4.1990, prijal informácie o konkurznom obsadzovaní funkcií v archívoch a o činnosti VAR. Prerokoval účasť archívárov v Slovenskom parlamente kultúry, prípravy na vydávanie bulletinu SSA a činnosť Rehabilitačnej komisie.

Z činnosti Vedeckej archívnej rady

Do nového obdobia svojej existencie a pôsobenia vstúpil i vrcholný odborný orgán slovenského archívnictva - Vedecká archívna rada. V novomenovanej zostave sa stretla po prvý raz 20.3.1990.

Jej členmi sa stali: Richard Marsina ako predseda, Mária Stieberová ako tajomníčka, Jozef Novák, UK, Jozef Bartl, UK, Ján Dubovský, ŠOKA Modra, Vladimír Horváth, AMB, Ivan Chalupecký, ŠOBA Levoča, Ivan Kamenec, HÚ SAV, Jozef Klačka, ÚA SAV, Jozef Kočiš, ŠOBA Bytča, Marta Melníková, Elemír Rékoš, ŠÚA SR, Ľubomír Lipták, HÚ SAV, Jozef Šimončič, ŠOKA Trnava, František Uličný, UPJŠ Prešov, Július Valach, Matica slovenská, Marián R. Zemene, ŠOBA Nitra.

Prvé zasadanie VAR riešilo predovšetkým problémy novej správy slovenských archívov a riadenia archívnictva v SR. K predloženému materiálu sa vyjadrili kriticky, najmä k otázke vrcholného orgánu archívnictva, doporučili premenovanie ŠÚA SR na Národný archív. Materiál bol vrátený k dopracovaniu. VAR riešila otázku samostatného archívneho výskumu, ktorého základom je zriadenie oddelenia v ŠÚA SR. VAR sa informovala o personálnych zmenách vo vedení archívov a delimitácii archívnych materiálov z KSS, ÚML ÚV KSS, FMV a FMNO.

Druhé zasadanie VAR sa uskutočnilo 3.7.1990. Na programe bola úprava štatútu VAR a príprava zásadného materiálu - návrhu strategických zámerov archívnictva po roku 1990. Materiál bol postupne na posúdenie jednotlivým štátnym archívom a ich pripomienky zhrnie osobitná pracovná komisia, ktorú tvoria: P. Kartous, E. Rékoš, I. Chalupecký, J. Dubovský, J. Klačka.

Okrem tejto komisie si VAR rozvrhla svoju činnosť do základných oblastí, ktoré budú pripravovať jednotlivé pracovné skupiny: komisia pre prípravu nového archívneho zákona v zložení J. Bartl, M. Melníková, J. Dubovský, J. Špiritza, komisia výchovy a vzdelávania, J. Novák, M. Melníková, E. Rékoš, L. Vrteľ,

komisia pre úpravu systému odmeňovania, V. Horváth, I. Chalupecký,
K. Magurová, E. Sloboda,

komisia pre aplikovanie výpočtovej techniky, P. Draškaba, P. Hama-
la, V. Horváth, J. Klačka, F. Palko, D. Šmíkalová.

Vedecká archívna rada v osobe R. Marsinu nadväzuje na činnosť
vedeckého kolégia pre historické vedy SAV, ktorému tiež predsedá.
Je zároveň predstaviteľom Historického spoloknosti pri SAV. Archív-
nictvo vo vedeckom kolégiu zastupuje E. Rákoš.

Do novej práce im želáme veľa tvorivých úspechov!!!

Informujeme:

- Spoločnosť slovenských archívárov poriada zájazd do nového
Rakúskeho štátneho archívu vo Viedni. Pretože sa predbežne
prihlásilo približne 70 archívárov, návšteva uvedeného archí-
vu sa uskutoční v dvoch skupinách. Navrhovaný termín je
6. a 7.11.1990. Potrebné informácie budú všetkým účastníkom
včas oznámené.
- SSA v spolupráci so SHS pri SAV, Sekciou archívnictva a pomoc-
ných vied historických, OA MV SR a ŠOBA v Levoči sa podieľa
na usporiadaní sympózia "Paleografia, epigrafia a kodikológia
dnes", ktoré sa uskutoční v dňoch 19.-21.11.1990 na Čingove
v Slovenskom raji.
- V archívnictve okrem Vedeckej archívnej rady pôsobia aj ďalšie
poradné orgány, ako Ohodnocovacia komisia, Heraldická komisia,
Škartačná komisia, Radakčná rada Slovenskej archivistiky a
Atestačná komisia. V súčasnosti sa utvorila Metodická komisia
Odboru archívnictva ako pomocný a poradný orgán pre riešenie
odborných otázok súvisiacich s ochranou, spracúvaním, sprístup-
ňovaním a využívaním archívnych dokumentov. Predsedom Komisie
je dr. I. Chalupecký, komisia má ďalších 7 členov.

Milí čitatelia,

redakcia novonarodeného bulletinu slovenskej archívnej obce - Fóra archivárov sa k Vám prihovára pri príležitosti vydania prvého čísla. Týmto periodikom chceme poskytnúť všetkým možnosť hovoriť o veciach obecných, najmä archívnych a archivárskych, vedieť o tom, čo sa deje okolo nás, vo výbore Spoločnosti, ktorá by sa o nás všetkých mala starať a o ktorú by sme sa mali starať aj my. Chceme poskytovať priestor, aby sme mohli všetkých informovať, ale aby sme dostávali naspäť i Vaše názory, podnety a stanoviská. Otvorene, vecne, bez ostychu.

Fórum bude vychádzať pravidelne raz mesačne, v rozsahu cca 8 strán. Základom jeho obsahu budú informácie z výboru SSA, zasadaní VAR, rozhodnutí OA MV SR, skúsenosti zo života archivárov v českých krajinách. Chýbať by nemali ani ohlasy na existenciu archívov z dennej praxe, z tlače. Rovnako významnou časťou bulletinu by mali byť ohlasy od Vás. Privítame každý príspevok a námiet, ktorý nám pošlete. Zároveň Vás vyzývame, aby sa schopní reportéri a glosátori sami prihlásili k pravidelnej spolupráci a prispeli k bezprostrednému kontaktu so širokou rodnou hrudou a jej archívmi.

redakcia

Redakcia v Štátnom ústrednom archíve Slovenskej republiky
v Bratislave - Jozef Hanus, František Bokes, Peter Magura.
Vychádza 10-krát ročne. Náklad 80 ks.